

INDHOLD

© Forfatteren og Odense Universitetsforlag 1997

Sat og trykt af OAB-Tryk, Odense

Indbundet af Alfred Kristensen's bogbinderi K/S

Omslag efter idé af Daniel Tafdrup Jørgensen

ISBN 87-7838-302-1

ISSN 0078-3331

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse
eller mangfoldiggørelse er kun tilladt med forlagets tilladelse
eller ifølge gældende aftale med Copy-Dan.

Odense Universitetsforlag

Campusvej 55

5230 Odense M

Tlf. 66 15 79 99

Fax. 66 15 81 26

E-mail: Press@forlag.ou.dk

www-location: <http://www.ou.dk/press>

Ove Abildgaard: Den sang som	15
Benny Andersen: Opfordring til dans	18
H.C. Andersen: Veirmøllen paa Bakken	21
Vita Andersen: Lørdag	25
Jens Baggesen: Himlen i Draaben	28
Bodil Bech: Skriget	31
Harald Bergstedt: Stæren	34
Thorikild Bjørnvig: Præludium	37
Steen Steensen Blicher: Ouverture	40
Thomas Boberg: Lyttende at vide	43
Poul Borum: DET ER	46
Jørgen Gustava Brandt: Parlando-expres	48
Rudolf Broby-Johansen: Foraaret kommer til cafeen	51
Hans Adolf Brorson: Her vil ties	54
Cecil Bødker: Cello	57
Ludvig Bødtker: Det regner	60
Emil Bønnelycke: Journalisten	63
Camilla Christensen: Kærtegn	66
Inger Christensen: III	69
Sophus Clausen: Jeg gav den unge Gud mit Hjerter	71
Tove Ditlevsen: Det sandeste	74
Holger Drachmann: Der vælder Lyd	77
Karen Marie Edelfeldt: nr. 7	80
Johannes Ewald: Følelser ved Den hellige Nadvere	82
Niels Frank: Torso	86
Otto Gelsted: Uret og skrivemaskinen	88
Rolf Gjedsted: Portræt af en rose	91
Simon Grotrian: Feber	94

N.F.S. Grundtvig: Paaske-Lilien (Prolog)	97	Gustaf Munch-Petersen: det underste land	206
Uffe Harder: Tid	102	Povl Martin Møller: Sonnet	209
Carsten Hauch: Bøn	105	Carsten René Nielsen: En sort rose	211
Johan Ludvig Heiberg: Nej, Intet i Verden	107	Hans-Jørgen Nielsen: Portræt - kvinde ved vindue	214
Piet Hein: Optisk aften-under / En sten paa bordet	110	Morten Nielsen: Vi sender Dansemusik om Natten	217
Poul Henningsen: Ta og kys det hele fra mig	113	Henrik Nordbrandt: Frugt	220
Henrik Hertz: En Drøm	118	Helle Nyberg: Magna Mater	223
Ludvig Holstein: Tre kønne Køner	122	Adam Oehlschläger: Christi Fødsel	226
Klaus Høeck: Broer	125	Frederik Paludan-Müller: Bella Donna	229
Per Højholt: Labyrinten som fortløbende struktur	129	Nis Petersen: Forår ved Mariager Fjord	232
B.S. Ingemann: Der staaer et Slot i Vesterled	132	Peter Poulsen: Sophisticated Lady	234
F.P. Jac: jeg har været på spritten	135	Juliane Preisler: Strengt falder(...)	237
Jens Peter Jacobsen: Liglagner i Festons omkring mit Billed	138	Halfdan Rasmussen: Generation	240
Bo Green Jensen: Den hule tid	141	Klaus Rifbjerg: Det mærkelige hjørne	244
Johs. V. Jensen: Grotte	144	Helge Rode: Det venezianske Glas	247
Iljitsch Johannsen: Kornet	148	Valdemar Rørdam: Afsnit XII af »Ondløse«	250
Pia Juul: Men jeg ville heller ikke det	151	Ole Sarvig: Tankegang	255
Johannes Jørgensen: Sankt Hans Nat	153	Jens August Schade: Jeg elsker	258
Frank Jæger: Midfaste	156	Asger Schnack: A4	261
Thomas Kingo: Hjerter-Suk til XX. Sang	159	Hans Hartvig Seedorff: Ritorneller	263
Erik Knudsen: Jazz-associationer / Metamorfoser I	162	Jørgen Sonne: Sweet-hearts	266
Tom Kristensen: Boabdil	165	Schack Staffeldt: Til den Helliganede	269
Paul la Cour: Opbrud	169	Michael Strunge: Jaguar	272
Per Lange: I Bjærgene	172	Ambrosius Stub: Tanker over 1. Cor. II, 2	275
Marianne Larsen: Skygeagtige	174	Viggo Stuckenberg: Seinen	278
Thøger Larsen: Morgenbadet	177	Pia Tafdrup: Viber ved midnat	281
Peter Laugesen: åen er	180	Søren Ulrik Thomsen: Det gør mig urolig	284
Vagn Lundbye: Rhinomorgen	183	Merete Torp: I en krop af kobber	287
Hulda Lütken: Til en vissen Blomst	186	Dan Turéll: At være beat	290
Johannes L. Madsen: sproget har fuglekasser i munden idag	188	Dorrit Willumsen: Den usynlige skønhed	294
Ivan Malinowski: Himmelsygen	191	Maj-Britt Willumsen: Azur og horisontal(...)	297
Tove Meyer: Nature morte -	195	Christian Winther: Der sidder paa mine Læbet	300
Ib Michael: III	198	Ole Wivel: Romeo og Julie i sensommerlys	303
Sophus Michaëlis: Brønden	200	Morti Vizki: Beskrivelse	306
Harald Landt Momborg: Etude	203	Jess Ørnsboe: Mine venner digterne	308

Jeppé Aakjær: Karlsruvognen.....	311
Emil Aarestrup: Stævnemødet.....	314
Kronologisk liste.....	317
Litteraturforslag.....	320
Skitse til analysepraksis.....	320

FORORD

Idéen til denne bog fik jeg, da jeg for to år siden i den tyske boghandel stod med *1000 Deutsche Gedichte und ihre Interpretationen*. Herausgegeben von Marcel Reich-Ranicki. (Frankfurt a. M. 1994). Sådan en bog burde vi også have om danske digte, tænkte jeg. 1000 var måske for meget, men 100 danske digte med tilhørende korte analyser af ca. 2 siders længde, som i den tyske udgave – det måtte være sagen! Sammen med Anne-Marie Mai opstillede jeg en liste over 100 danske digtere (med debut før 1990!), som skulle repræsenteres, og gik så selv i gang med én analyse om ugen. Den oprindelige liste ændrede jeg lidt hen ad vejen for at forøge antallet af digtere fra det 20. årh. Efterhånden blev det mig klart, at det ville have været en fordel, om min stemme ikke var blevet den eneste i bogens analyseafsnit, således som også den tyske udgave rummede mange forskellige kritikeres stemmer. Så stor en mængde analyser afsætter et ufrivilligt billede af den analyserendes egne valg og fordomme, hvad Per Højholt kalder en »trivia«. Lidt efter lidt dukkede *min* trivia frem, og da jeg var alene om opgaven, måtte jeg forsøge at variere min tilgangsvinkel så meget som muligt.

Den første praksis, variationen afsatte, var at skifte mellem et gammelt og et nyere digt af en passende længde, men henimod slutningen af arbejdet lod dette sig selvfølgelig ikke følge slavisk. Alligevel har jeg forsøgt at anfyde skiftet ved at ordne rækkefølgen alfabetisk og ikke historisk kronologisk; men jeg har dog oprettet en kronologisk læserækkefølge kaldet »KRON«, der angiver, på hvilken side, man skal finde næste digter i rækken efter fødselsår. For én af bagsiderne ved den alfabetiske rækkefølge er tabet af historisk kontekst i de omgivende digte. Dette tab forstærkes yderligere, hvis man læser digtene udelukkende ud fra en moderne norm for, hvad poesi skal være. Tanken med at starte med Kingo (1680), hvor et individuelt digterjæg begynder at træde frem, skulle netop være at fastholde gamle, for os efterhånden uoplevelige, væremåder for poesi. På den anden side vil le en kronologisk hovedopstilling let føre til et traditionelt litteraturhistorisk værk, hvor det analytiske aspekt ville blive nedtonet. Endnu

Liste over tegn:

kursiv: om værktøiler og enkelte citater udefra.

KRON: 17-18 s.21): I den kronologiske rækkefølge er digtet nr. 17, og næste digt nr. 18 findes side 21.

» « om delmængder af værker som digte, noveller, artikler- men også citater fra digtene.

> < om særlige ord i digtet, der ikke citeres direkte, eller om særligt fremhævede begreber.

(str.1): strofe 1 i digtet osv.

(str.1,2): strofe 1, vers/linje 2.

(lin.1): linie 1 i strofen, normalt kaldet vers 1 i strofen, men af hensyn til den store mængde moderne poesi er ordet »linie« valgt.

|) hvad der står indenfor skarp parentes er anbragt af undertegnede og er ikke oprindeligt, således ofte strofe- og linietæller!

kerne: fed fremhævelse af detalje i et ord, ikke oprindeligt.

- / x: metrisk angivelse af henholdsvis trykstærk stavelse: - / og tryksvag : x.

OVE ABILDGAARD: *Den sang som...*

Fra *Cementmanden og andre digte*. Kbh. 1964. KRON: 50-51 s.15

[1] Jeg hører en sang jeg aldrig har hørt,
en sang, som aldrig er sunget.

[2] Den synger derinde i mørket,
bag nattens sugende øjne,
hvor barnet dier jordens bryst
og dødens pupiller opfanger liv,
der selv er usynlig tilstede.

[3] Den synger derinde i tiden,
bag øjebliksbølgernes leg
om fremtidens svindende kyst
og den fiskemundsdumme konkylie
af fortids susende glæde.

[4] Jeg hører en sang jeg aldrig har hørt,
en sang, som aldrig er sunget.

[5] Den synger dér i hultraets top,
dobbelte rod og stamme,
i hvælvingens midte, intets intet,
bag mørket og havet og tiden,
hvor liv og død er det samme.

[6] Den sang jeg aldrig har hørt,
den sang, som aldrig er sunget.

[7] Den sang, som *tanken* vil synge.....

*

Kan øjet også bringes til at synge?

Abildgaards forfatterskab kunne have leveret andre digte, der var mere karakteristiske for hans særlige rumdannende sproglige øjesyn.

Et stærkt moment af sol får f.eks. følgende strofe: »Lyset lyner i stenes spejl. / – En høg slog ned, en due tav. / Blid og blød, vild og gejl / svinger hjulet om solens nav.« (»Solhjul«), hvor de mange variationer af klange næsten figurligt og lydligt giver den lodrette linie mellem sol og verden.

Men i nærværende digt er det andre strenge, der udnyttes, selv om også allitterationer forekommer (især i str.3): En prøvende gentagelse af sætningen »Jeg hører en sang« samt variationen »Den sang jeg aldrig har hørt« strammer digtet til frem mod en pointe, som skal falde, og som sikkert aldrig havde indfundet sig uden digtets formkrav – nemlig formuleringen i str.7 om tankens sang. Den er genial i al sin enkelthed. Hvor det tidligere stof i digtet vel ikke er banalt, men så dog almindelig kendt, så er løsningen på digtets formuleringsforsøg ypperlig. For den materialiserer det usynlige og ugribelige, selve intentionen til kunst, og fastholder den som intention i sin futurumsform »vil«: »Den sang, som tanken vil synge«. Noget er på vej, men endnu udfoldet, blot en mulighed, der nærmer sig. Lægger man der til det paradoksale, at tanken ikke normalt forbindes med handling, men faktisk er før handlingen, ja så er formuleringen netop på grænsen mellem tanke og handling, lige ramt på kunstens særlige linie. Kunst har desuden ikke for vane at blive til mere end en opfordring til handling, hvad der præcist angives med »sang«.

Det er altså et digt om tilstanden på grænsen mellem kommende og værende. Et digt om kunst som bliver til ud af en eller anden tilskyndelse, en appel, som endnu ikke er kendt før den får sit sproglige udtryk – sit lydlige sproglige udtryk, kunne man tilføje. Noget uset, uhørt, kræver sit udtryk, sin form i jeget. Derfor er sangen aldrig hørt før og heller ikke sunget (str.1), men ikke desto mindre til stede, på lignende måde som forfattere kan sige, at de ikke har ideer, men en stemning, de vil udtrykke, eller som den franske digter Mallarmé gå uforløst mumlende rundt med en særlig versrytme, der fortaber sig som sidste stavelse af en verslinje.

Abildgaard kaster sig ud i nogle bestemmelser af den sang, som er på vej, og de har alle karakter af grænsebeskrivelser. Metaforen »natens sugende øjne« (str.2) peger begge veje; til den ene side mørket og til den anden side øjne, der kan se. Lige præcis i »sugende« kan trækkes både være tilbage i mørket og frem i øjnene, som ser lys. Ligesådan i barnet over for jorden, der jo normalt er graven som endestation, men som her er forsynet med et bryst (str.2,3) – og også metaforen »dødens pupiller« balancerer på samme æg. Strofe 3 arbejder med øjeblikket som grænse mellem fortid og fremtid forsøgt fæstnet i den

måske uheldige metafor »fiskemundsdumme« for øjeblikket, hvor en fisks mund gaber tilsyneladende om intet. Den er flot tænkt, men dumheden synes blot et nyt forvirrende aspekt. Langt bedre er femte strofes billedbrug, hvor grænsen fanges i tomrummet i et hul i en stamme eller i hvælvingens to sider, som mødes i et punkt, der er begge sider og ingen af dem. Grænsen kaldes »intets intet«, og det kunne meget vel have været digtets slutmål at nå dette udtryk, men det er jo som udtryk metafysisk, stationært, stillestående, uden sangens naturlige fremdrift, som forudsikker det kommende. Først i slutlinien finder han bevidsthedens parallel til denne fremdrift i sangen, nemlig tanken, som også bevæger sig fremad mod sin egen klargøring, som sangen hele tiden er på vej mod nye toner.

Mange digte og digtere påberåber sig sangen som digtets ekstra kvalitet i forhold til al anden sprogbrug. Dette digt kunne vel have været mere syngende, men så havde vi til gengæld ikke fået den tanke tilløb til sang, som det så suverænt fanger som overgangen mellem metafysisk tanke og sprogets praksis. Abildgaard var i sin ungdom en fint syngende rimkunstner, men her i sin modne livsfase er han rykket om på tankens side af grænsen, selvom han fortsat gerne vil omsætte den til sang. Dog er det blevet til den sang, tanken vil! Og metaforers klang tilhører langt mere øjets end ørets sanser. Alligevel lykkes det ham i glimt at gøre det forståeligt, at selv i øjets synsmåde er der en appel til sang, til digt, til i ord, som i tanken, at følge tiden og gabe om øjeblikket.

BENNY ANDERSEN: *Opfordring til dans*

Fra *Tiden og storiken*. Kbh. 1985. KRON: 63-64 s.48

- [1] Sødt summende ammer tankvognen huset.
Ihærdigt sidder avisen fastklemt
i den knibske brevsprække.
- [2] Antenner og telefonstik
sørger for transfusioner
fra verden derude.
- [3] Gradvis hyppigere hyppes
økonomiske mellemværender
i banken langt heftra.
- [4] Fuglene er fløjet
børnene voksne
hunden begravet.
- [5] Køleskabet stråler os
prægtigt i møde som
en gotisk altertavle.
- [6] Så længe man tror
man ved hvor man har os
har tryghed kronede dage.
- [7] Tiden er inde til at trække
stikkene ud
gardinerne for
- [8] og danse tæt og detaljeret
på det landede tæppe
og planlægge vidtsvævende

[9] men samtidig professionelt
som gamle cellemakere
vort afgørende udbrudsforsøg.

*

Udbrud hvorhen?

Benny Andersen lever som digter af noget, som ikke eksisterer, men som vi alligevel alle mener, vi ved, hvad er: Normal-sproget. Det, de andre bruger! Alle de gængse vendinger, de døde metaforer, vender han vrangen ud på og finder de oprindelige farver friske og uforvanskede. Han laver planbrud og plansammenstød for at opnå denne virkning. Ord, der hører til, hvad et menneske gør, sættes sammen med, hvad ting kan gøre. I 1. strofe er det et skægt perspektiv, der opnås ved at se tankbilen som en »ammek«-nde moder til huset som et barn. Vi accepterer gerne, at ordet »ammek« ikke indbefatter slange, fordi perspektivet er så overraskende; det er jo rigtigt, at parcelhuset ikke ville kunne klare sig uden de månedlige optankninger med olie, for beboerne er fuldt så afhængige som spædbarnet. Og menneskeplanet kombineret med hus-tingsplanet fortsætter strofen ud: »knib-sk« kan vel kun et menneske være, men her er det brevsprækken, som besjæles med menneskeligt liv. I strofe 2 fortsætter menneskehuset med at få »transfusioner« udefra, ikke af blod, som det var at vente, men af nyheder. Strofe 3 udnytter ordet »hyppes« fra kartoffel- og havedyrkning og knytter det sammen med bankprioriteter, sådan at bibetydningen af »at hyppe sine kartofler« (= pleje egne interesser) bringes ind.

I det hele taget tegnes der et portræt af det normale parcelhusægtepar i overgangsalderen, hvor børnene er flyttet hjemmefra. Der er ikke de store økonomiske problemer længere, for oftere og oftere ordnes økonomien andre steder end i hjemmet. Fuglene skal nok læses som en delmængde af udtrykket »Ungerne er fløjet af reden«, og hunden, som skal være begravet, er nok ikke parrets hund, selv om den kunne være det, snarere er det en del af udtrykket »her ligger hunden begravet« som udtryk for en pointe. Men dette reducerede udtryk vender sig og kommer til at betyde, at der ikke længere er noget stort problem at koncentrere sig om. Mad og køleskab er blevet den centrale religion i parrets liv i tryghedsnarkomanien. Derfor antydes også udbrudsmuligheden til slut. Det skal foregå ved at gulvtæppet bliver et slags eventyrtæppe (str.8), der fra at være »lande[t]«, skal sættes i luften igen som »vidtsvævende« flyvende tæppe.

(18)

(19)

Dog tyder udtryk som »cellemakere« og »professionelt« (str.9) på, at det nok bliver ved tanken. For selv om digtet bærer titlen »Opfordring til dans«, så har den fortsatte omvending af normalsproget vel egentlig forvandelt det til kun at være en sproglig mulighed. Og en af disse muligheder kan være at læse »det afgørende udbrudsforsøg« som døden, det nærmer sig. Det er, som om skaden er flyttet med, for det er sjældent, at »cellemakere« danser med hinanden. Så selv om digtet forestiller sig et utopisk udbrud i den høje alderdom, er det vanskeligt at forestille sig, hvorhen det skal gå?

Der er den konstante genbrug af faste vendinger i solidaritet med det almindelige liv, der afslører en begrænsning. Livet forandres ikke, det ses derimod humoristisk under sprogets karikerende brudflader, der mere bliver et middel til at holde uforanderligheden ud end til et reelt udbrudsforsøg. Det kan meget vel være grunden til, at >døden< melder sig som association. Der er vist ikke anden dans mulig end de søde sproglige ironiske trin, som indespærrede cellemakere udveksler.

Men opfordringen til dans kunne også være til en dans blandt de sprogfelter, som digtet flirtende åbner. Ud over normalsproget er der et religiøst felt i »en gottisk altertavle« (str.5), et politisk i »så længe man tror/ man ved hvor, man har os« samt et eventyrligt i det flyvende gulvtæppe. For digtet er selv »professionelt« i sin ironiske udnyttelse af sprogfelternes kombinatorik.

H.C. ANDERSEN:

Veirmøllen paa Bakken

Fra 1830. Trykt i *Samlede Digte*. Kbh. 1833. KRON: 18-19 s.229

Die Mühle dreht ihre Flügel,
Der Sturm, der sauset darin.

Adalbert von Chamisso

[1] Vort Landskab her er næsten fladt;
Men Maanen skinner jo i Nat.
Dog, hvad vi ved dens Lys har seet,
Er kun at Alt gaaer ud i Eet.
Forgrunden maae vi blive ved.
Der er lidt høit paa dette Sted;
Veirmøllen, som vi skal forbi,
Gjør at vi faae et Maleri.

[2] Saa lystigt alle Hjul nu gaae,
Et Lys man seer bag Lugen staae.
Og Svenden bærer Sækken bort;
Hans Kammerater spille Kort,
Ølkanden midt paa Bordet staaer.
See Møllevingen, hvor den gaaer!
Men mellem Skyer Maanen leer,
Og forment paa det Hele seer.

[3] Nu kommer der en Byge-Regn,
Den skygger os den halve Egn,
Og hver en Hest og hver en Ko
Forstyrres i sin søde Ro;
Og da paa Marken ei er Læ,
De staae, som var' de gjort' af Træ.
Dog Maanens Lys er ikke slukt,
Thi see, en Regnbue hvælver smukt.